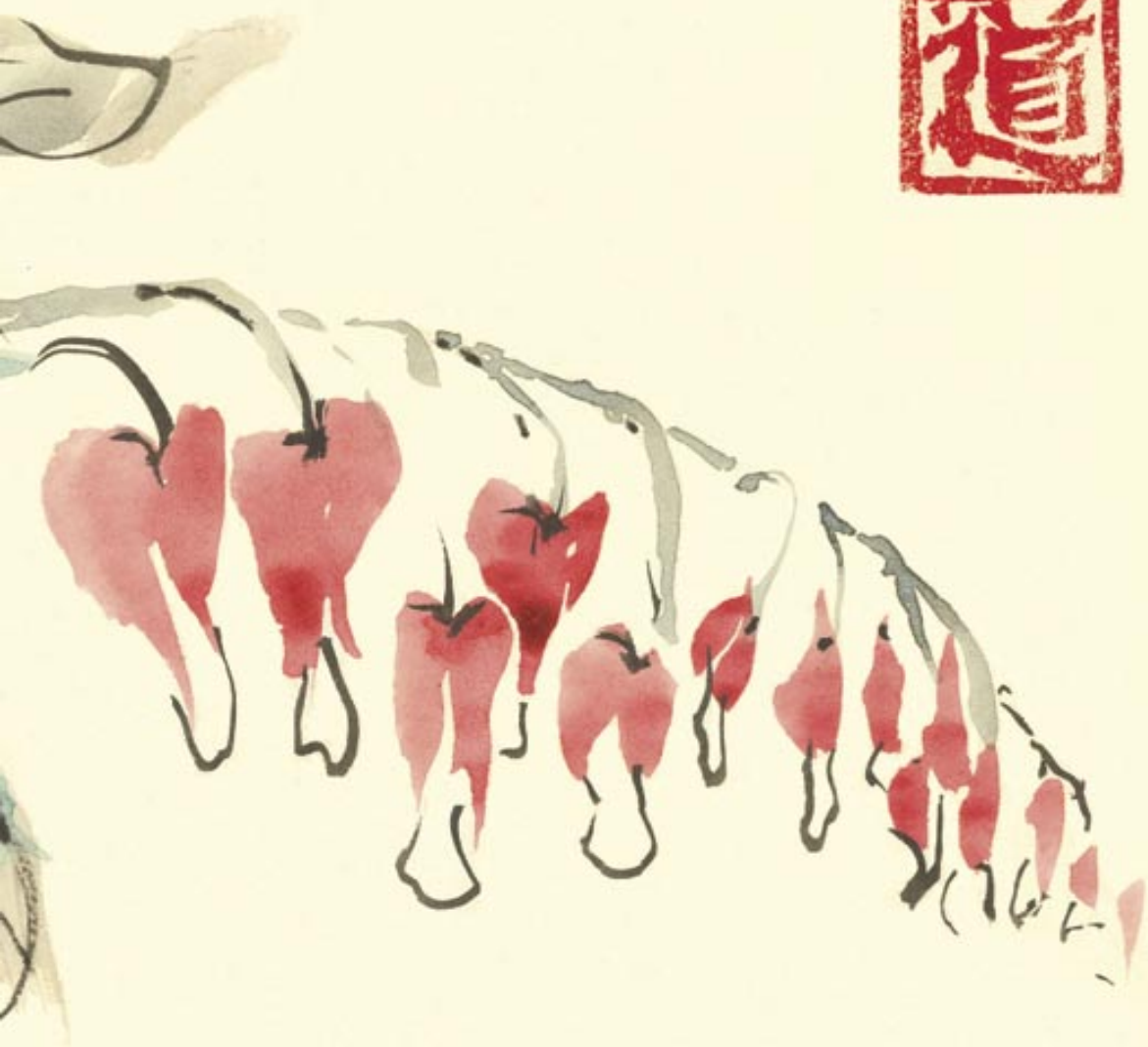

MALBA V ČÍNSKÉM STYLU

IVA PROŠKOVÁ

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Malba v čínském stylu

Iva Prošková

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
jako svou 3579. publikaci

Odpovědná redaktorka Jana Minářová
Sazba a grafická úprava Vojtěch Kočí
Fotografie na obálce Jan Prošek
Fotografie v knize Jan Prošek
Návrh grafické úpravy a obálky Zuzana Brečanová

Počet stran 112
První vydání, Praha 2009
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2009

Cover Design © Zuzana Brečanová, a.s., 2009

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-247-2727-1 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-6678-2 (elektronická verze ve formátu PDF)

© Grada Publishing, a.s. 2011

obsah

úvod	7
• historie	9
pomůcky	10
• štětce	11
• tuše	12
• papír	13
• textil	14
• barvy na textil	15
• třecí miska, rámy	16
• ostatní pomůcky	17
značky	18
základní tahy	22
• držení štětce	23
• bod	24
• tenká čára	25
• střední čára	26
• široká čára	27
• stínování	28
• létající bílá	30
• kombinace	31
• plocha	34
• kruh	35
• suchý štětec	36
• rozpíjení	37

náležitosti obrazu	38
• vzduch	39
• kolofony	40
• pečete	42
• podlepení obrázků	45
učíme se	48
• tenké čáry	49
• střední čáry	54
• složitější tvary	71
• široké čáry	76
galerie	86
• obrázky na papíru	87
• obrázky na hedvábí	95
• šály a šátky	101
• sáčky a tašky	111

◀ *Bambusy a slivoň, polovina
16. století, malíř Ťin Š'. Z kni-
hy Bambusy od Lubora Hájka*

úvod

Jak krásné jsou jednoduché tahy čínských malířů. Položení štětce, jeho protažení či jednoduchá chvějící se linka, která často vyjádří více než složitá malba. Ta jednoduchost je však vykoupena dlouhým nácvikem a učením, nadáním a pílí a použitím správných postupů, materiálů a pomůcek. V mnohém Vám může tato kniha pomoci pokud se necháte vést, publikace však může být i inspirací a také, snad, knihou, která potěší a pobaví.

Předem však chci říci, že i já jsem začínala podle jiné knihy čínské malby. Nebyla jsem v Číně, ani nemám čínského učitele. Jen jsem jednoho dne objevila knihu, která mne na dlouhá léta učarovala, podle které jsem zkoušela první malby a ke které jsem přidala mnohé ze své vlastní – české – zkušenosti.

Navíc jsou v této knížce způsoby čínských malířů cíleně využity pro malbu na textil. Neboť právě tady krásné tahy a jednoduchost linek vyniknou nejlépe. A z textilních materiálů se nejlépe hodí hedvábí, a tak kniha obsahuje i rady, jak s hedvábím zacházet.

Tato malířská technika je navíc vymezena jistým stylem, kterému se říká čínská tušová malba. Malovalo se tedy tuší, původně černou, později také tušemi barevnými. Veškerá malba, obraz malý či velký, pohyb, nálada, činnost či poklid, to vše je dosaženo velmi jednoduchými prostředky – černou tuší, štětcem a vodou. Čínská tušová malba se rozšířila i do Japonska a Koreje, často ji naleznete pod názvem sumi-e. Sumi je vlastně tyčinka suché tuše, kterou používáme v této knize výhradně, i když není ostudou malovat tušemi tekutými nebo dokonce i barvami jinými.

Tušová malba je také určitý životní názor – není to jen a pouze technika. Malba tuší je velice osvěžující a dokonale vyjadřuje umělcovy čisté pocity a myšlenky. Nespočívá však pouze v používání černé tuše, ale hlavně ve způsobu malby. Spočívá v estetickém citění umělcově. To, co je pro tušovou malbu charakteristické, je věrohodné dosažení odstínů tuší, počínající mícháním tyčinky tuše a vody – tedy prvotním vytvořením intenzity barvy. Následují linie a plochy, které docílíme různými tahy štětce a navíc plně je využít efekt papíru nebo hedvábí, na který daný námět malujeme. Všechny tyto složky se podílejí na dokonalé a jedinečné harmonii.

Navíc, filosofické, literární a náboženské prvky vyžadují od umělce hlubokou estetiku a moudrost. V každé, i v té první práci, se projeví něco víc, než jen věcné spodobnění věci – o to vlastně ani tolik nejde. Ale především jakýsi duch a podstata té věci, ale také duch a podstata záměru a nálady a záchvěvu myšlenky malíře. A ten, kdo se na obraz dívá, tak by měl všechno tohle pochopit při prvním podívání. Možná to nebude umět nazvat, ale ucítí to. Cílem je zachytit podstatu námětu s opomenutím zbytečných detailů. Tušová malba je vlastně hledáním jednoduchosti. Díky jednoduchým tahům štětce a malířskému stylu umělec dosahuje obrazu ducha přírody. Tato technika v původní podobě odmítá používání barev. Malíř s černou tuší vytváří svět harmonií, jako kdyby hrál na hudební nástroj.

Ať už umíte malovat, nebo ne, naslouchejte pečlivě svému já. Vaším srdcem ucítíte malovaný předmět a vytvoříte vedle obrázku i svůj svět rytmu a klidu, což je podstatou tušové malby. Nácvik a časté malování a opakování, nebo i kopírování – to vše pomůže a zostří naše vnímání. A tím, že

každý námět malujeme několikrát, odbou-
ráváme postupně to nepodstatné a zby-
tečné a pak nejen umělec, ale každý, kdo
se na dílo podívá, pochopí podstatu věci,
která nás osloví – možná svojí jednodu-
chostí. Budete později překvapeni mimo-
řádnou kvalitou vašich děl. Již po prvních
několika lekcích nevěří moji žáci tomu, co
vlastně dokáží.

▼ *Osamělá vycházka, 1993, Shen
Shaojun. Z knihy Současná čín-
ská tušová malba; Tradice a ex-
periment*

historie

Umění tušové malby se znovu objevilo po více než tisíci letech v palácích čínského císařství v 17. století. Původ čínské malby tuší zůstává nejasný a názory se různí. Dokonce i ohledně charakteristických prvků této malby. Začátky jsou obvykle datovány do dynastie Tang (618–907) a svůj vrchol zaznamenala během dynastie Song (960–1271) a Yuan (1271–1368)

a postupně se rozšířila do Koreje a Japonska, kde se počátek malby tuší klade do 12. a 13. století. Hlavní vlna této techniky se však rozšířila až ve století čtrnáctém. A i když se technika tušové malby rozšířila i do ostatních asijských států, tak stále její doménou a mateřskou zemí zůstává Čína.

Avšak i tady vznikají různé styly a školy a ty se pak prolínají. Objevuje se vliv japonského a evropského malířství. Přesto si tušová malba Číny zachovala svůj osobitý ráz. Obrazy vyjadřovaly myšlenku, procítění určité situace. Často byly doplněny kaligrafickou básní. Podle toho autor vybral i svou pečeť – její otisk červenou barvou nebyl pouhým podpisem pod dílo. Umělci vnímali své povolání jako poslání.

Od konce 19. století do zhruba 60. let 20. století malířství postupně opouštělo tradiční duchovní přístupy, zobrazovalo realitu a nyní dokonce přechází k abstrakci.

Malovalo se na svitky, rýžový papír, hedvábní. Motivy se objevovaly i na keramice, porcelánu a vějířích. Charakteristický je další prvek – obrazy se odlišují kompozicí. Vše, co má být zdůrazněno, je v popředí, namalováno výraznými barvami. Perspektiva je vnímána jinak a hodně je ponecháno na divákovi, aby si domyslel, neboť nepodstatné je vynecháno. Obrazy počítají s lidským podvědomím, počítají s tím, že si lidská mysl sama věci spojí a domyslí. A často ani nevnímáme, že větvička není namalována v celku, že kdesi chybí část kmene, že hory v dálce se jen vznášejí za velkou bílou plochou a přesto víme, že vzduchem neletí, že větvička nevisí kdesi z nebe a že kmen je jen zakryt čímsi neviditelným – třeba bílým kvítkem.

Místo snahy o dosažení shody s pravdou přírody (princip li), který je metafyzickým základem viditelného světa, hovoříme o tušové malbě jako o hře s tuší (mo-si), která vlastně nemá žádný jiný účel než uspokojit umělce touhou po sebevyjádření. A to se blíží nespoutanému stylu zvanému (i-pchin). Ni Can (1301–1374), jeden ze čtyř mistrů dynastie Júan napsal:

„Užívám zobrazování bambusu jen proto, abych přesně vyjádřil své subjektivní ideje a stav svého nitra. Proč bych se měl trápit otázkou, zda je to dost živé nebo ne, zda jsou listy dost husté nebo dost řídké, zda jsou větve dost skloněné nebo dost vzpřímené...“

potůcky

Pro dobrou malbu jsou zapotřebí dobré pomůcky. Zkusíte-li si nejprve malovat jen tím, co je právě po ruce, špatnými štětci a barvami na nesprávný papír, tak bude úspěch poloviční. Pak si zakoupíte originální pomůcky a zjistíte, jak jde všechno o mnoho lépe. Štětec, tuš, třecí kámen a papír. V Číně jsou tyto pomůcky označovány jako „Čtyři skvosty“. Před malbou se dokonce provádělo i přesné rozmístění

pomůcek a spolu s jejich přípravou to sloužilo jako meditace, zklidnění a promýšlení před budoucí prací. „Čtyři skvosty“ se během staletí vyvíjely a některé se vyvíjí a mění dodnes. „Čtyři skvosty „však nestačí, potřebujeme další pomůcky, jako různé mističky a kalíšky na vodu a barvy, držák na štětce, těžítka, hadřík nebo savý papír, pečetičko a pečetní barvu a stojánek na předlohu.

Štětec je pro malování čínským způsobem velmi důležitý a proto by měl být pravý čínský. Říká se, že štětec zastupuje malířovo srdce. Dnes již není problém zakoupit dobrý štětec v prodejně. Doporučujeme nelítovat peněz ani pro začátek, zjistíte, že to co špatným štětcem nešlo, jde úplně jinak štětcem dobrým. Štětec by měl být pro první nácvik tahů středně silný, aby mohl nabrat dost barvy na dlouhý tah. Měl by mít ostrou špičku, tj. po namočení do vody by se měla špička sama objevit. Měl by být středně měkký, dobře ohebný a souměrný.

Pro výběr štětce existují v Číně čtyři kritéria: ostrost (t'ien), rovnost (čchi), oblost (j'uan) a pružnost (t'ien).

Vlas měkkých štětců je kozí nebo ovčí, tvrdší štětce jsou z lasice, jezevců, lišek nebo králíků a jsou spíše tmavší barvy. Jsou však také

štětce

štětce s vlasem smíšeným. Pro malbu jsou vhodnější štětce měkkí, pro kaligrafii tvrdší. Pro začátek by bylo dobré mít tři velikosti štětce, tenký na tenké konturovací linky, středním štětcem budeme malovat nejvíce, ale i velmi silný štětec bude zapotřebí na větší listy a plochy, zejména jestli se pustíte do malování šátků, šál a větších děl.

Důležitá je péče o štětce. Nové štětce mají někdy kryt z umělé hmoty, který ihned vyhodte a znovu jej již nenasazujte. Při každém nasazení hrozí ohnutí vlasu a štětec je zničen. Štětce jsou při zakoupení impregnovány konzervační látkou, která se po namočení rozpustí. Musí být však ve vodě delší dobu, přibližně 20 minut, aby se lepidlo uvolnilo. Po zaschnutí již některé štětce špičku nevytvoří, ale ihned po namočení by se měl vlas sám přimknout k sobě a špička sama vznikne.

Nikdy na štětec nesahejte rukou, vadí mu mastnota. Pokud jej potřebujete rychleji vysušit – například při práci – tak nikdy po vlase nesjíždějte, ale jen jej lehce stlačte mezi savý papír nebo látku. Po dokončení práce štětec velmi dobře vymyjte pod tekoucí vodou a nechte jej zaschnout ve svislé poloze. Proto má násadka na konci očko pro zavěšení.

